

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Postilla Guillermi super Epistolas et Euangelia: per totius
anni circu[m]itum: De tempore/ Sanctis/ et pro defunctis**

Guilelmus <Parisiensis>

Basel, 1513

VD16 E 4385

Jesum in cruce loquente[m] et examinatu[m] f[o]elicissime.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30573

De Illusione Christi a Iudeis

Resistere: hec ei oino amputata est p passionē christi. Danū autē impellentē ita fortē habuit: vt cū magna difficultate poterat ei q̄s resistere: et ideo in multis regnabat: et hec potestas debilitata est p passionem christi. hec Bonauertura.

† Ps. 21. b

Illudebāt autē ei. Nota Christus fuit illusus a quatuor hominum generibus in quattuor locis et in quattuor temporibus. Pri-

† Lu. 22. 5

mo a sacerdotibus in domo principis sacerdotum hora matutina: quādo velata facie / spuris / alapis afficiebāt eum dicētes: pphetica:

† Tertium gen. illudē suum

Et significat sacerdotes qui super omnes sunt exaltati: et in peccatis sacra tangunt et sumūt / sic christū cōspuentes: oculos velātes / dicentes: sanguis et caro sumas etc. Secūdo fuit illusus ab herode et principibus suis ac exercitu: quā alba veste fuit indutus et spretus. Hora ter-

† Quartus gen. illudē suum

tia in curia eius: significat principes et iudices ac potētes qui pauperes spernūt eos p fatuis reputant / excoīāt: nō defendēcū possent: et magis opprimēdi et calūniandi occasione dant. Tertio a militibus hic: sed precipue in pretorio pilati quasi hora sexta in spinea corona / flagellis / alapis / arundine / et bis iniuriōsis: Que rex iudeorū: et significat oēs tyrānos qui affligunt ultra meritū pplm que tueri deberent. vnde: pplm meum exatores sui spoliauerūt. Quar-

† Ia. 5. b

ta a populo sub cruce et latronibus in cruce hora nona quasi multis verbis blasphemis. Et significant omnes malos homines deridentes iustos et dei famulos vel famulas. Et ppter illas quattuor illusiones slectitur genu quater in hebdomada penosa / s̄m q̄ quattuor: legūtur passionēs: vt iterum honor christo exhibeatur / qui voluit p malis contemptui haberi.

a s̄ spondent mēdācter quod nō fecissent: quia secretū cōfidium ipsis sepius referant: mortuos ex inferni claustris deuocant: paraliticos solidant: tertia die postea resurrexerunt: et non crederūt: multo minus si tres dauos soluisset cruce. **R.** vt vidēam? et credam? **AD:**

ei. **L.** se saluum faciat si hic est christus a s̄ s̄ speravit in dño / scripserit eum: saluum faciet eus etc. in quo patet magna dementia iudeorum: qui quidem aliter legant scripturam que omnib? nota est: vt illa dicatur. de impijs contra iustum machinantibus: et ipsis referentib? complent: deum q̄ aperte blasphemant / dicendo: **L.** ab eret eum si vult.

dei electus. AD. cōfidit in deū: liberet a s̄ quando dixerunt: **L.** Tu ergo es filius dei: dicit: **L.** et dicitis: quia ego sum.

et nunciū vult. Dixit enim quia filius dei. a s̄ s̄ Legum genus illudentium fuit multum: quia p̄us illuserunt christo in pretorio purpura induto: iam n̄erum illudunt sibi sub cruce nudo et crucifixo. Sacerdotes impropereant christo: quia dixisset / filius dei sum: quod putabant esse contra legem: milites autē rex iudeorum improperant: qui contra cesarem.

dei sum. L. Illudebant autē ei et milites a s̄. i. libera te per tuos ministros et vassallos.

dicentes: Si tu es rex iudeorum saluum te fac. AD. Idipsum autem et latrones qui crucifixi erant cū eo improperabant ei et conuitiabantur.

a s̄ s̄ Quartum genus illudentium.

a s̄ quia primo ambo conuitiabantur: quod erat valde cōtristabile a tam viliū et damnatis conuitiari: sed postea vnus vīa tanta patientia in omnibus his: et illustratē gratia dei et visitante penitenti.

trōnes qui crucifixi erant cū eo improperabant ei et conuitiabantur. a s̄. i. vituperabant. b s̄ opprobria inferebant.

Iesus fructu ole affat. **AD:** thei. XXVII. **AD:** arci. XV. **Luce.** XXIII. **Joannis.** XIX.

Iesus autem dicebat.

Ia s. Auid em filius dei et virginis iam a vindicta tantor peccatorum patre in sui fore promptissimu: et vel terra se aperret oes deglutendos: qz tremuit: z sasa sassa sunt na nimia lesio: christi persone peto: fuit qd oim boim patm sit malu: sicut dicit Anselm. c. 14. cur de b. d. Voluit em psecutissime implere factu z ex plo qd docu it ore z sermone: qz viderat. Erate p psequenti b. z calumni antibus vos. Ideo mauer? Iesus verba miserationis et gfe a seculo inauditu emisit dicens. Pater dimitte illis zc. b. s. No em attendit quantum iudicio: maiestate cōtemnit: no considerat quantum altissimi dei bonitate et pietate irri tant: non vident quantum sibi nefas inceptabile quasi procu ra: non fecerunt quid totum eti qd damnationis acquirunt: z quid glorie perdat: ideo nesciunt qd faciunt. Dimitte ergo il lis. s. qui nesciunt quid faciunt: no precor p alios qui vna sci re debet quid faciunt: sed inuidia obnubilati pueretes scri pturas: sed p gentilib? marciatistis idolatris dedit q nesciunt de pmissione diuina / christi qz carne aduentu. Et na pcor p iudeis simplicibus ignorantibus: sed solu zelo legis me irridentibus: nesciunt eni quis su. Precor em p vniuersis peccatoribus vt peniteant: salui fiant.

bat. 2. Pater dimitte illis: quia nesci-

a s. s. Helmas motus ex impatiētia. corpale magis atten / des salutem qz spūale: sicut in uln faciunt q dicunt veni in / iustā misericordē / ipotentē: eo q noluerit vota ipsor im / plere. Her. diuinas et geminas: medio diuina maiestas. Helmas damnatur: diuinas ad astra leuatur.

Bunt quod faciunt. Unus autē de his q pen s hunc latronē christus nō respōdit: volēs excellentē offē dere patientiā. Quia dicit Chrys. Mirabilis est boiem conuicia passum z nō motū: qz domine vulneratū et per / cussum non cadere.

debant latronibus blasphemabat eū

a s. s. liberādo de cruce z nos tecū libera: mor autē fuit ex / pia oratione christi. a. d. ex quo te non potes saluare: z tibi de / pando succurrere: quid de pario p alio: eni tua oratio sit inualida p te z alio: quod nō esset si christus esses.

dicēs. Si tu es christus saluum fac te

a s. qz ille tā erat conuersus visis tot signis z tanta parien / tia in christo. b s in sinistra pendentem pro duricia in qua adhuc perseverauit.

metipsum et nos. Respōdēs autē alter

a s. s. iā existis i arido mortis: et p peccatis tuis pessimis eo damnatus ad patibulu: vñ deberes querere veniā pec / catorū a datore: z nō blasphemare dante z inuiste hic pendē te. Nec eni blasphemia latronis tanto cōtēpibulo erat et grauior: quanto tā vilis z sceleratus hō iā ad mortē con / natus: z mor p suis sceleribus moriturus.

increpabat illum dicēs: Neqz tu times

deū q in eadē dānatiōe es. Et nos qui

a s. s. patimur. b s tormenta mortis. c s. s. nostris ma / lis z facinorosis. d s hic in patibulo.

dem iuste: nā dignā factis recipimus:

Pater dimitte illis. Pri mo verbū christi in cruce placum dicitur liberalis remissio pro suis leuissimis inimicis verbum mirē benignitatis et immensē charita / tis: q actualiter cruci affigitur: et p crucifixoribus deprecatur. Sub / sanna f z irridetur sanctus sancto / rū: flagellis ceditur: sputis sedat: spinis coronatur: z clavis affigit. Ipse autē tāta absorptus charita / te: vt perfectissimū ab inimicū in / choaret opus dicēs: Pater igno / sce illis zc. In quibus verbis tri / plici medio orat pro ipsīs inimi / cis. Primo offensā eis donat nul lū retinēdo liuorē. Secūdo p ip / sis orat nihil obmittēdo: nam nō simpliciter sed excessiue cum cor / dis medulla totius mētis affecti / one orauit: sup orōne lachrymarū imbres appoluit dicēte aplo. Qui in diebus carnis sue preces sup / plicationesqz ad eū qui posset sal / uum illū facere a morte cum cla / more valido z lachrymis offerēs exauditus est. p hā reuerētia zc. Illud em erat peccatū maximū: z ideo maxime patris offēsiuū: qd maxime auerunt in christi de / risione et blasphemia: in qua de / rogabant sue potentie / dicendo: Mach qui destruis tē. zc. Sue di / gnitati regie: si rex israel zc. Sue diuinitati: ibi: dixit filius dei zc. Sue sapientie et sciētie: ibi: alios saluos fecit zc. de quo pulchre ar / guit Alexander de algs in. iii. pte. q. xvii. mem. v. ar. ii. in solutiōe ad primū. Tertio qz non solū orauit et indulsit (sed qd ē maximū) eos pariter excusar: qz nesciūt aut quid faciūt. Un aut sanct? Bernardin? de religione christiana. Cōsidera anima mea qz supflūes fuit amor dulcis domini dei nostri sup im / pios hostes suos: quādo nō solū pleno corde fuit indultor: sed etiā efficacissimus intercessor: et p iustū

L Primo s / bū christi i / cruce pla / tum

Heb. 5. b

D

Bar. 15. c / mat. 27. e

Alexan. de / alco. 3. pte

De septem verborum Christi

Emus excusator: vñ nec allocutus est iudicē qui p̄ te nō fecit: sed paterno noie suo blādēs genitorū: sibi q̄t̄ cōcluse nihil tanto filio denegādā: nec insup̄ ait examina pater: vide pater: cōsidera pater: sed dimitte inq̄ pater. q. d. et si iusticia punitiōe req̄rat ex actibus suis: misericordia tñ remittat gemitibus meis. hec ille.

Secūda v̄bū ch̄isti. platū ad latronē. **Disimaz** dicit sup̄naturalis donatio. In quo verbo ostēditur mira largitas/donatio ac misericordia saluatoris nostri erga latronē istū: cui^o p̄fessionē et excusationē nō refutauit. Sed qual' dolo: quantus meror' domini viscera p̄trāsūt: cū in omnib' charis/sanctis amicis/notis: ac copiosa turba matre sola dempta (que fecit quicquid licuerat et p̄cerat) qui p̄ domino respōderet inueniret. Ille em̄ sanctus latro et martyr et cōfessor gl'iosus: crucis tormentum qd̄ patiebat' floz' cepēdit: ch̄isto magis q̄ sibi cōpatiebat': populū cūcūstātē/blasphemātē: haud aduertit principes/ cēturiōes/ milites: nec quēq̄ t̄muit: latā sententiā publice a pilato approbata et allegata (licet falso) patenti voce refutauit dicēs: hie nihil mali gessit: ergo iniuste cōdemnatus et excusatus est. Sed vñ tāta fides/tāta cōstantia: tantaq̄ salutaris cōfessio hoīs a mult' annis flagitiosissimi: quis doctor imbuit: quis p̄dicato: inflāmauit: q̄s ve h̄c inspatē scitoz' tāta p̄fessionē edocuit: Quō filiū dei credere poterat: quē nullū miraculū nullas v̄tutes sup̄naturales facē viderat: Quō ab eo vitā eternā petierat: quē tā vitā tpali p̄uari p̄spererat vti hoīes vilē ipotentē ac infirmū: Quō ab eo salutē p̄sequi posse: quē tā in p̄prio supposito eā finire cernebat: Certe insolitū et magnū vidit in eo miraculū: crucifigētib' gētilib' et insultātib' iudeis/se nō moueri impatientia: nō turbari maledictione: sed salutem et veniē elargitiōnem implorare: vnde opere operāte et gratia illustrāte cognouit illud esse sup̄ia hominē charitatis signū primo ostēdere inimicis: hōiē ch̄istus iuxta eū pendēs infirmauit vt cōfidentia acciperet: et spem de venia ab eo: qui etiam indulgere/ p̄catorē excusare inimicos poterat. Rationem huius questiois ponit Vincentius dicens:

Est magna vox ad crucifixionē. dicitur: culpari et penam.

a s. f. quē impie blasphemias: ideo iniuste h̄c sustinet per nā crucis irrationes et blasphemias.

hic vō nihil mali gessit. Et dicebat ad
a s. f. toto mētis affectu et totius lingue affatu: plus copiosis lachrymis: corde corruō: viscerosa deuotione. et quantum p̄mitit supplicii acerbitas: se humili et inclinato capite ad vniūsa misericordiā. Iesum ch̄istū conuertit. breuit' feruata oratione ait. Dñe tñ. nō vt tā parcas mihi omnino: q̄ post q̄ fuerit ad tps in purgatorio p̄ peccatis meis grauius finis: tunc memento mei.

Iesum. Domine memeto mei cum ve-
a s. f. ubi pōdera: quāto qualiter/quō/quādo/quis vbi/ quid. Dñmo quid: q̄ paradisi. ubi in paradiso. Secundo quāto: hodie. Tertio vbi: q̄ meū. Quarto qualiter: q̄ eternaliter eris. Quinto: quō. q̄ p̄ verū iuramentū: tibi. Amen. Sexto quis: q̄ ego dico. Septimo: cui. q̄ tibi.

neris in regnū tuum. Et dixit illi iesus.

a s. In isto verbo notat' quātas boni qd̄ est paradisi: liberalitas: bonitas: q̄ rogat' p̄ memoria sui: et dat' auditiōnā cū effectū: celeritas t̄p̄is: q̄ nō p̄crastinat: sed subito donat. firmitas p̄missi cū iuramento. Amē. Societas amicitie: q̄ meū. Et eternitas regni: nā eris. Altitas plene cū ista dantur: nā tibi. lanoni.

Amē dico tibi: hodie mecum eris in paradiso.
a s. Stabat in mente suspēsa. fide integra charitate p̄fecta: stabat corpore p̄sens: absconsis discipulis: informis curans tacentibus: morans resuscitatis dubitantiōibus: ceterisq̄ insultantibus: stabat profusa lachrymis: amaro corde: querulo murmure: seruata bonestate virginali: dolorem quātūq̄ humana permittebat fragilitas alio cōdebat pectusculo: gemebat mater desolata: querulabatur filiū dulcis virgo. audit iticus clauorum. vidit sanguinis p̄fusa vndam indefinenter manare. O dñs mundi quid tā sollicitate stando queris. nunquid pauperē et nudū: abieci et vulneribus plenū: caput inclināte: et q̄ tā momentē. Si hunc queris regina celi: ecce affixus et derelictus in cruce pendulo: sitiens tā moritur. et hunc querit anima mea. Clado ego misera mater. et cruci affabo: videbo et audia eā neq̄ hunc recedā donec mihi loquatur.

radiso. J. Stabat aut iuxta crucē iesu

a s. Hec est mater iacobi minoris cui' pater fuit cleophas: a quo dicit' filia q̄ fuit soror virginis et filia Anne: que hōi cleophas habuit maritū: hec feruens affuit virgini.

mi et' et soror matris et' maria cleophas

A a caudi miranda dilectione dñi ad matrē suā dul-
cissimā: seruauit em̄ tria vsq; ad mortē q̄ essent rumpēda:
scz cor & lancēā; linguā per scētā & mirrēā; oculos p̄ morē
quē tria matrī exhibuit: oculos em̄ videndo; linguā allo-
quendo; cor diligendo.

et maria magdalene. Cū vidisset er-

go iesus matrē: et discipulum stan-

tem / quem diligebat: dicit matrī suę:

a s Note cōmuni eā vocat: ne tēnerit dñe matrē dilecti
om̄is cor eius frangeret. b s Quis est ista p̄mutatio: p̄-
scatois filij p̄ filio dei adoptatio. Sed in hoc dñs dedit no-
bis exemplū: vt habeam̄ curā parentū: qđ ipse verbo do-
cuit & tam exēplo monstrauit. q. d. Eōdē in eo mea mā-
tā s̄ i filio: ipse vices gerat meas. Tibi em̄ p̄curatorē & tuū
seruitorē ac parāntip̄dū relinqū: dilectū diligē: virginē
virginū: ego m̄gr̄ abibo: n̄bi cōsolatorē discipulū dimitto.

Mulier ecce filius tuus. Deinde dicit

discipulo: Ecce mā tua. Et ex illa ho-

a s En quāto honore iōānes p̄uilegiat̄ vt fieret custos ge-
nitricis dei: qualis cōsolatio discipulo cū matrē dei affectio-
nis accipere mercedē: vnde iōānes accepit eā in suā curā: cu-
stodiā & matrē: vt sibi p̄uideret quicquid necessariū foret:
vel in sua officia vel obsequia. b s Dico. in suā scz mā-
trem. Aug. in sua. s. officia.

B ra accepit eā discipul⁹ in suā. Erat au-

a s Per tres horas fuerunt tenebre ita densę: qđ stelle visę
sunt sicut i nocte vidēt: s̄m̄ Eusebiū in chronica. Fuit autē
grande miraculū: sc̄a tunc sol distaret naturaliter p̄ diamē-
trū celī: qđ luna fuit. xv. vñ p̄ter naturā ascendit luna ab ori-
ente vsus meridie: ac se soli supposuit: s̄m̄ Dionysium ari-
opagitā i ep̄la ad polycarpū: & ibi luna stetit immobilis ad
tres horas cōtra naturā: absulitq; lumen vniuersi orbis:
quia dominus vniuersę machine panebatur.

tem fere hōra sexta. Ad. A sexta autez

a s Lotus est iste sensibilis mundus suo priuat⁹ est splen-
dore et op̄tias sui cōpassione nimia: ideo in eius morte ni-
grū lugubre & funereum assumpsit vestimentū: quasi vir-
ginū matrī assantiq; velit facere: & comitatum in ecequis
vngentiū: quem misere flebat exhibere.

hora. R. et facta hōra sexta tenebre fa-

ciis inolatū: vt tibi per gratiā in iōanne significante: multos sanguine meo acquirā fi-
lios. Quāobz vnigenitū plo: as: vt in multis milibus gaudio replearis: & leticia affi-
ciaris: vnus tibi hodie subtrahit: & multa milia tibi restituent. Temperet ergo vsura
multorū vehementiā tuorū dolorū: me sane hodie nō ita perdes: qm̄ cōcito inestima-
bili fenore perditū reperies: illius mortis inter me et te separatū diu nō durabit: sed
essentialis vita que ego sum iterū nos adunabit. Parum contristaberis: & post hoc in
eternū mecū letaberis. Dors mea nō te diu p̄urbabit: vita tū mea cor tuū maternū
perpetuo letificabit. Dors in te que vitam genuisti diu haud desinet: nec triumphus
hostium nostrorum multum illis proficiet: biduum neq; tua permanebit contrista-
zio: quod faciet meę resurrectionis acceleratio, Vemento dulcissima mater dolo-

ymbra brachij crucis dextri eum
tetigit: & sic sanatus ac puerus. Et
pbat per locū a minorū: si umbra
petri: ergo christi sanabat animā
latronis. Sed quicquid sit nullus
eum docuit cōfessionē: null⁹ dare
potuit cōfessionē salutē: nullus
illuminare ipsius voluit: nisi is qui
iuxta eum pepedit: qui & magnas
ipsi infudit gras et virtutes. Fidē
verū deū credendo: quē vidit misē-
rabiler morientē. Spem qua fā-
ciliter veniā ab eo: quē ceteri ma-
ledicebāt cōsecuturā absq; tituba-
tione sperauit. Charitatē excessi-
uam qua solo christi memoria cō-
tentatus est. Prudentiā eterna ca-
ducis p̄ponēdo. Fortitudinē qua
absq; timore & rubore veritatē p̄-
fretur: male dicētib; fortiter ressi-
stit. Temperatiā qua omniā in
saluatoris voluntate cōstituit: & im-
pū collōgeyefana verba cōpescuit
Iusticiā deniq; christus sibi in su-
dit gratitēq; donauit: qua omni-
bus quod suum est reddidit: christo
innocētiā: p̄ino trāsgrediētī cor-
rectionē: s̄b̄p̄si cōfessionē.

a C Mulier ecce filius tuus.

Tertiū verbū dicit materialis cō-
passio: in quo verbo multū deuo-
ta mens incendit ad compatiēdū
matri cum filio. Et si illud iōanni
euangelicus textus ascribat: n̄bi-
lominus mens deuota christo ad-
ducit. Ecce mulier filius tuus quā-
tum p̄ humani generis liberatio-
ne patiatur: ecce m̄ tuū vnigeni-
tum morti iam vicinū: in ara cru-

Tertiū ver-
bus ch. ist
in cruce p̄-
latum.

bb

De septem verborum Christi

ris tui vehementia: Et his p qb° patior nunq tuā neges p̄sentia. Bemento amoris quo te semp dilexi singularis et amare mortis mee: p qua tantū p̄stistis: vt cū a peccatoribus p quib° patior inuoceris: tunc ne pro eis intercedēdo mater mea graueris. Tu enim constituta totius mūdi aduocata fidelis: q̄ob̄rē viscera tua esse concassa dolore et tremore optime agnosco. Beata ergo virgo maria magis cōdoluit filio: q̄ ipsa videbat q̄ dolores oim in se portabat: immo sicut ipse fuit omnīū redēptor: ita ipsa fuit omnīū genitrix/mediatrix/recōciliatrix/excusatrix/et aduocata omnīū peccatorū. Et ideo cū ipsa esset aduocata mūdi: tantū dolere sp̄s sanctus suis in fudit visceribus: q̄tum sufficiebat q̄m electoꝝ genitrici ad excusandum ingratitude mūdi qui sic dura morte de mundi fabrica suū expellebat auctore: q̄ ad ipsos erudendos de faucibus mortis de sinu patris aduenerat/seruile assumendo n̄turā: vñ ipsa pro se et p toto mūdo dignū deo mouenti: et de se genito exhibebat lamētū. Quā ait frater vbertinus de castili. Quāto certius sciebat se ipsam p filij mortē redimi: tanto magis sibi grata suo coniungebat dolori. Et quāto sciebat breuius esse tempus: quo mors ad solum tridū debebat in mēbris christi includi: tāto magis stragebat toto corde cōmori et cōsepeliri: et tāto magis vacabat dolori: nullo modo volēs: nec etiam p resurrectione filij dum viueret in carne passibili a dolore mortis eius participatione fraudari.

Quartū verbū a christo in cruce. **Quartū verbū a christo in cruce** Platam dicit paternalis derelictio. Quōd verbū plurimū ad deuotionē est stimulatū. Si em̄ cōsideramus christū innocentissimū tam graues p̄nas sustinere in tenermo corpore sup oēm creaturā absq̄ aliqua p̄solatione: seuitē in eum crucifixio: et fugit ab eo discipuli: negant ipsum amici: blasphemant deniq̄ imp̄i iudgi. Estat sola mater

a s Legit q̄ dionysio athenis tūc sc̄olā regente in athenis go facte sunt tenebre in toto orbe: vñ rediit a discipulis q̄ hoc esset: respondit. Aut elemēta metunt: aut deus naturā re patit: et creature ei cōparant ei. Inde sol obscurat est cōparatē sub creatori. Et ostuam arā ignoto deo: et imolem illi genulatioes: et peccoz tūlione: q̄ ille de bonoz rā nostrorū nō eger: q̄d et factū est. Et postea paulus hanc arā reperit athenis: et titulū eius. s ara ignoti dei: deo aut. Quod ergo ignorantes colitis hoc ego annūcio vobis: cte sūt p totā terrā vsq̄ i horā nonā. Et a s. iam inceptā nondū finitā: voluit autē hora nona mori sc̄dm Hierony. vt ostenderet p mortē suam nouē choꝝ angelozum reparari.

obscurat e sol. **Et circa hōrā nonā** a s vt verus hō in dolorib° vehemētissimis cōstitutus: in nullo q̄ solatū aliqd̄ habēs. b s In q̄ ostēdit vire vūmitatis: nā purus hō in morte clamare nō potest: iō dāmauit fortiter: vt meli⁹ audiret q̄nta passus esset p nobis.

R. exclamauit. M. Iesus voce m̄ a s. i. deus meus deus me⁹: q̄ el significat deus: et littera tota adiuncta dicitur ei: significat meus. b s. i. quare et est dictio segregata et vna p se. c s dereliquisti me: et prep̄ntur littera ap̄ sc̄dm Tyram.

gna. Eli eli lamma acabrani. R. qd̄ iu a s Seminat deus me⁹ deus meus: ad significandū dupli cem naturā in christo. q. d. deus meus cuius sum filius naturalis: eiusdem substantie et nature: sc̄dm quā dereliqui impossibile est: deus meus: cuius sum filius per vniūm creationis: quomō me dereliquisti: et penis tam aceris exposuisti: mortēq̄ amare tradidisti.

terpretatū est: deus meus deus me⁹ vt a s Dereliquit nempe eū diuinitas: q̄ p̄tione subtrauit vnitatem deo nō soluit. Sepauit ab eo defensionem: in quo mansit p vniōnē. Dereliquit eū in tristitia: dolore et pena sine mitigatione: cōsolationis in missione: et amaritudine impetitione. Qui martyr⁹ in penis assidebat et seruus: filiū derelictū pati quātū poterat: nihil auf. res de passione.

qd̄ dereliquisti me. Quidā autē de arcu stantib⁹. M. illic audiētes dicebāt. R. a s Hiero. dicit q̄ romani milites ip̄m custodiētes gentiles: nō intelligētes hebreū ad pleniū illa dixerunt. Sed potius credendū est q̄ fuerint iudei ip̄m diffamātes cōsētilibus: et nō ad pleniū audientibus q̄ in uocaret heliā: ac minor helia fuisset cuius ad p̄sulum postularēt.

Ecce heliā vocat. M. iste. J. Postea a s quia tam oia quasi ad passionē christi p̄betata fuerit completa: tamen illud restabat q̄ morēs sūret: et postulo amantissimo potaret. s. selle et aceto. Ideo aut euangelista: postea. s. ea que dicta sunt.

sciens iesus qz oia cōsummata vt con

A a s. f. f. in siti mea potaverunt me aceto. Ideo ad implendum relictum: noluit mori quousque oia consumaret: unde signifi- cat mori debuisse preterm. b s. Naturaliter: quod erbat sitis vigore. Sitis spiritualiter: quod fragras a morte. Sitis mortaliter: quia optans pro vobis mori.

summaret scriptura dicit: Sitis. Clas.
 a s. Christus bis fuit potatus amaro potu: primo vino in p- r- bato: felle mixto: de quo in enage. Secundum: solum aceto. **autem positum erat aceto plenum. L.**
 a s. quidam de militibus dederunt consilium vel oes cosense- runt. b s. est materia cauernosa que facilliter liquores im- bibit et attrahit: significat iudeos in- extra plenos ama- ritudine contra christum.

Et milites accedentes. J. et spongia ple- na aceto: sopo circumponentes obtule- runt ori eius. Ad. Et continuo currens vnus ex eis accepta spongia impleuit aceto. R. et circumponens calamo. Ad.
 a s. et. disposuerunt ei porrigere. b s. statim post qd cla- ruit erit desiderio sitis.

iposuit arundini: et dabat ei bibere. R.
 a s. expectate partiper. b s. que in sui liberatione inuo- catur: et hoc dixerunt ad deridendum christum.

dicet: Sinite videam si veniat helias ad deponendum eum. Ad. Ceteri vero dice- bat: Sinite videamus an helias veniat liberans eum. J. Tu ergo accepisset iesus

que non sibi solati adest: sed mari- mi doloris occasio. Patitur enim fo- ris in oibus membris iam tribus cla- vis infusus elegans et ponderosum corpus quasi tribus sustentat hor- ris: augmentat vehementissime do- lor: iam deficit virtus: et non deficit sensus. Jam superabundat dolor sensibilis: sed non confundit ratione: quod sicut Scotus in. iiij. dis. xv. Dolor ve- hemens sensibilis natus est de com- muni lege impedire usum rationis: longe magis delectatio vehementes. Tu autem absorpta est pars intellectiva a dolore minus percipit. Dolor immo oino in parte intellectiva percipit: In christo autem ex speciali dispositione deitatis conseruata sunt potentie ratio et voluntas: quolibet in pfectio usu suo: nec aliquid tenus a dolore pa- tris sensitivae aut etiam tristitia inte- riori fuerit absorpta: ideo intelle- ctus oes dolores clarissime apprehendit cum omni disconuenientia: et ita voluntati ostendit: et ita dolor ma- ior quo percipitur: nec enim sensus sed et intellectus: sic conseruate sunt potentie naturales supranaturaliter: vt magis dololet: vnde christi huma- nitas in tanto dolore compulsa fuit implorare lachrymosa voce et q- rula a patre auxilium: quod non fuit cessum quod ad mitigationem pener- na manifestum est nulli viatoris pe- na christi passionis posse comparari: quod corpus optime habuit dispositum: et sensum optime perceptum: et appeti- tum summe ad contrarium seu discon- ueniens inclinatum: ideo multum sibi compatiendum et re gratiandum est.

Ds. 68.c

Sitis. Quinta verbum a christo in cruce. plati dicit. Sitis naturalis exclamatio. Quintum verbum christi in cruce prolatum. Cum oes hoies morti iam vicini naturaliter ex defectu humidi naturalis: in quo vita consistit humana: sicut lumē in lampade non ardet absque liquore: sic homo iam deficiens naturaliter percipit cum multum de sanguine emisisset: ac penas varias sustinisset: sitit: vt possit conseruare humidum per vita. Dulcissimum autem dominus a nocte perterita vixit ad hanc horam tot doloribus cordis anxius: tot vigilis fatigatus: tot percipitibus et castibus collisus: salapis: colaphis: conspuitionibus: saturatus et tribulatus: periculis innume- ris circumscriptus: iam ad istum postea illum iudicem: impiorumque iudicem impulsus tam crudelibus verberibus: opprobriis: laboribus: tot fluctibus lachrymis: sudoribus: et multiplicibus sa-

De septem verborum Christi

E cerrini sanguinis effusionibus: crucis onere clavorum affixione / et aliarum multarum ineffabilium pignarum ita excrucatus: ut lingua faucibus adhereret: iuxta illud psalmigraphi.

Ps. 21. b

Aruit tanquam testa viro meam: ad hunc sic lingua mea faucibus meis. Unde ex toto animi desiderio postulat potum. Quantum putas hec de siderabilis christi fontis viventis postulatio virginis mentis et materni animi precordia fecerit: cum in tanta desiderabile natum christi necessitate aspexit constitutum: iam in mortis agone laborante: et clamans sitio: non poterat nisi lacrymarum fonte sibi succurrere. O bone iesu qui pro me misero sic a vitali humore siccaris: exicca queso me impium et tibi ingrati ab omni desiderio mortifero omni vitioso amoris cuiuscumque creati. Illud verbum potest referri ad deum patrem. quod dicitur ad hunc si pro peccatis generis humani non sit satisfactum. Sitio adhuc maiora pati non est reconciliatum. Sitio adhuc clarificare nomen tuum si non sit satis manifestatum. Potest in super referri ad peccatores: ac si diceret secundum Ebertinum: ecce quod in actibus corporis nihil potest dolorosius / opprobriosius: et penalius de cordis mei amore ostendi: quam tali morte vixis / nio pro vobis redimendis debitoribus mortis. Sed tamen adhuc sitio (si possibile foret) simile milibus modis mortis / vobis induratis et insensibilibus divinum vestre salutis declarare amoris: ut vel sic sacra pectora vestra coterantur: et ad reamandum illi fortiter attrahantur: qui sic gratuite / et infinite vos omni dignos morte in amore pervenit etc.

S

Consummatum est. Sextum verbum dicit finalis consummatio: quod verbum est amoris et doloris. Amoris nempe / quo ita dilexit nos: ut corpus et preciosam animam pro nobis exponeret: iuxta illud: **M**axime charitate et dilectione nemo habet quam ut animam suam ponat pro amicis suis. Dicitur enim iesus videns se iam morte appropinquare ab isto nequa secundo: paternis manibus levari: pignas / tribulationes / angustias infinitas iam superasse: gaudio replebat intrinsece quod iam mortale exuerat corpus: gloriosamque resurrectionem sibi in primo imminere gaudebat: etiam quod iam esset descensus ad inferos: et diaboli inimicissimi sui potestate posset auferre: patresque divi desideratissime cum expectantes inde potest liberare. Gaudebat insuper quod deus eternus iam humanum genus per eius mortem iterum in gratiam reciperet: et celestis patrie ianua iam reseraret. Gaudebat insuper quod discipulos suos dispersos in unum congregaret: et matrem suam mestissimam concito consolaretur. Fuit propterea verbum istud verbum doloris: quod consummatum est: scilicet corpus meum pater mihi eterne: Consummata est viro mea dilectissimi populi. Consummata sunt membra peccatores. Pedes meos consummaui in duris gressibus et ferreis clavis. Tybias in variis collisionibus rupium et scapulozum itinerum et fatigationum. Duplices in cadendo / stectendo / orando / peccatis meis purbando / cor contristando / dolorem meum flagellando / scapulos et collum percutiendo / oes incuras membrorum fatigationum / et ritione / laceratione: barbaram meam euellendo: genas meas alapiendo: faciem consumendo: et caput torum contritum et consummatum spinarum densitate: oculos lacrymarum pluralitate: si etiam dicitur consummatum est. Consummata est erat vaticinia prophetarum / figure historiarum acerbitas et diversitas pignarum / emendatio culparum. Felix qui poterit dicere cum iesu: Consummatum est cum iesu qui est alpha et omega / et sermonum consummatio. Non est finis in

a s totum completum usque ad acetum potum quem iam gustavit: iam enim opus ad quod me pater misit consummatum est: quicquid scire debui consummatum est: quicquid lex: psalmi et prophete de me predicaverant consummatum est: opus redemptionis humane: patris voluntas ut biberem calicem: omnia ista consummata sunt: omnis pena: omnis dolor: omnis irascio: omnis cruciatus: omnis labor: omne tempus consummatum est: lex vetus: hostia sacrificii: umbra figurarum: et quicquid pertinens ad novum testamentum unicum: ad ecclesie dispositionem consummatum est. b s iesus tradidit spiritum clamando: orando et lacrymando: et in primo patet divinitatis potentia: tradendo scilicet et clamando: tradere enim vel emittere propria virtute pervenit deo et nulli alii: similiter et clamando ut superius patet: alia duo oratio et lacrymatio humana sunt.

A cetum dixit: Consummatum est. Iesus autem iterum clamans voce magna. **R.** emissa

Sextum verbum christi in cruce placitum
108. 15. b

Paater: comendo spm meum tam exitu p multas angustias. Comendo oes fideles & electos: in spu meo uiuificatos unitos & redemptos. Comendo tibi omnia martyru duram certamina p meo noie & tua gloria. Comendo tibi o pater omnes lachrymas sudores: omnem cruorem effusum: ut accionas p humano genere. Comendo tibi spiritum matris mee: qui copassione e meus & tuus. Comendo tibi totum ecclesie corpus spu meo & tuo uiuificatu. Comedo & tu omni die spiritum tuum in manus dei tui.

130.14. b

L. ait: Pater in manus tuas comendo

a semit spiritum ppria uirtute: & tradidit eu in manus patris. Ideo diabolus qui aduenit: sicut dicit in glosa Tho/ b: an peccati aliquid inueniret: & hoc e qd ait saluator. Te nunt eni pnceps huius mundi: & in me no habet quicq: dicit magister in bisto: qd diabolus stabat supra brachia cruas: donec christus expiraret: & tunc uident se confusum: recel/ sit ad tartara ubi christi anima inuenit: portas & feras con/ si: gentes: & uisio animas educentem.

Spm meum: & hoc dices inclinato capite emisit spiritum. L. et expirauit. AD. Et
a signas via esse reuelata ad magnu templu dei locu san/ cta sanctor: gladium & flamma a paradiso remota: ita ut gladius passionis seueris in christu passum: & flamma cha/ ritatis exardet: uisum deo se p ecclesiam sanguine redem/ ptam precioso christi.

eccle velum templi scissum est. L. medi/
a hac uoce uelū tēpli qd erat sōns phibēs aspectū scōy: & illud uelū qd erat intra inter sancta & sancta sanctor: & si/ gnificat qd omnium figuraz a principio mundi uisōra e da/ rificata & aperta: quia consummata est: alia qd mysteria: va/ riatia & legis pphetarū qd secreta.

um. AD. in duas partes a summo usq
a horrens super se tale supplicium fieri creatori. b scis ex compassione arguentes obstinationem & pertinaciā ma/ lignoz cordium.

deorsu: & terra mota e: & petre scisse sut:
a qd christi morte saluberrima morte humani generis per/ ada inducta pcul e depopulata: moztisq claustra referata. b se/ terremota: ppa die parasenses: sed nondū surrexerūt. c nō in hora moztis: sed post qd christus surrexit. & ipsi sur/ rexerūt cum eo ut test: es essent sue resurrectionis.

Et monumenta apta sunt: & multa corpa
a cū christo ueraciter non itez monturi
sanctor qui dormierūt surrexerunt: et
a apostoli: isti resurrectionē: & cū christo resurrexerunt.
exerunt de monumentis post resurre/

rate: qua deniq audacia pecc illud adūsti: in quo vitā inuenisti: & moridisti & intere/
misti. Confundere ergo humana supbia/ auaricia & luxuria: moztis em: & nō uiues: du/ plici morte interibis: penasq grauissimas (nisi peniteas cito) ppter ingratitudinē dā/ nationē intrabis. Demēto o homo mortalis: nunq e corde tuo christi moztis p te fa/ cta elabaf: ne causas p qua tā dolorosam sustinuit moztē reputas. i. peccm. In Berni. in ser. O homo uide que p te patior: nō est dolo: sicut ille quo crucior: ad te clamo qd
De moztis: uide pgnas qbus afficio: uide clauos qbus pfodior: cū sit dolo: tantus

choatione / sed in cōsummatione. L
Mō datur denarius incipientib: / sed finitibus. Et corona nō cur/ rentib: sed puenientib. Inchoa/ igitur penitentiā & cōsumma: ut ad/ crucē sicut christus: sicut latro cur/ ras ad penitentiā. Non descēdas de/ de cruce: ut salutē cōsequaris per/ seuerantia.

a Pater in man^o tuas etc. Septimū
Septimū uerbū dicit. Corpora/ lis expiratio. Cōsummatis q om/ nibus mysterijs / dolorib: / pgnis / etc. quādo iam ille bñdictus et in/ nocēs agnus iesus amorosus spa/ cio triū horarū in maxima afflicti/ one: & cordis corporisq dolorib: prepōderat clamore ualido terri/ ficoq alta uoce exclamauit lachry/ mis / addēs signum miserationis: pariterq potētā diuinitatis ostē/ dens: qui uitę et moztis potestātē habet: uolēs iam ut benedicta ani/ ma a corpore separaretur: uicqz sue corruptibili terminū poneret ac moztis nostre amaritudinē de/ gustare: iam incipiēdo oculos lan/ guescētes opprimere: facie palles/ cere: pectore intumescere: et dice/ re: Pater in manus tuas comen/ do spiritū meū. Et inclinato capi/ te matri sue et toti ecclesie osculū pacis relinquēs. O dolo: dolo: / qui cor uirginis occupasti: qui dul/ cē matrē in terrā pstrasti: qui eam semimoztā reliquisti: qre non oc/ cidisti: nisi ut plus eam affligeres innocētē / tacētē / gementē / desi/ cientē et pangustā: quo iret ne/ scientem. O impia moztis & nimis crudelis atq amara / q immitis & auara: qua psumptione / qua anxie

Septimū uerbū chri/ si in cruce platum

D

h 3

De lateris Christi in cruce

Exterior:interior est plancus gra-
uior: cū te ingrātū experior. Hęc
ille. Quāobrem valide clamauit ex
nimio dolore: eo q̄ multos confi-
derauit in q̄s passio (licet esset suffi-
cientissima) efficaciam nō haberet:
ipsiq̄ melius foret q̄ christus nun-
q̄ crucifixus fuisset. Quāobrem cū
passiones suam in cruce offerret:
pro solis vtriq̄ electis efficaciter/
et p̄ nullis alijs trinitati eam p̄ ta-
libus tantū acceptanti efficaciter
fm̄ Sco. in. iij. di. xix. Fuit autē do-
lor ille mortis vehemētissimus et
dolorosissim⁹: cū Dñs dicat. iij.
Eph. c. xiiij. Vozs inter oīa terri-
bilis est terribilissim⁹: Tū p̄pter
imensas penas quas sustinuerat:
Tū p̄pter maximā inclinationē
aīe ad corpus purissimū/ nobilissi-
mū et obedientissimū: Tū p̄pter
vitā excellentissimā: Tū p̄pter vi-
uacitatē oīm potentiarū aīe et sen-
sū. Quę omnia in sua p̄fectione
remanerunt in christo: quod alte-
ri morienti non fit.

Quidam
deuotus.

Centurio autē rē. Quidā
deuot⁹. Ista p̄sideratio mentē tu-
am o fidelis homo in christi mor-
tē p̄cutere debet interiore cōpas-
sione: vt reuertaris ad domū con-
scientię: p̄cutiasq̄ pectus tuā pro-
pter tuā ingrātitudinē tante mor-
tis christi dei tui: qui etiā vt plene
intelligeres eius charitatē: lācea
voluit tibi apire cor suū: vt introi-
res: ac ipsū dilectū pleno seruo-
re amplectereris. Aperuit nem-
pe bursam cordis sui: vt prodiga-
liter solueret precium redemptio-
nis tuę. Aperuit insuper pyxidē
preciosi vnguenti: illudq̄ abundā-
ter effudit in sacroꝝum effusione
†. i. Co. in tui medelam. Fecit iam fora-
men in petra et cavernā in mace-
ria carnis iesu christi. Exurge er-
go virgo beata: quę sola es et vna
iesu dilecti tui columba formo-
sa: esto edificans in summo ore

a s̄ dicitur in euangelio nazareorum: q̄ duo qui fuerunt
mortui ante annos quadraginta: boni et sancti viri: vene-
rūt in templū post resurrectionē: et nō loquētes petruū
pergamētū et atramentū: scripserūt de exultatione patris
in lumbis iherosolimitanorum.

ctionē eius venerunt in sanctā ciuitatē/
et apparuerūt multis. R. Videns autē

a s̄ i. dux ceteri sub se hñs milites. b s̄ fuit ante ille cetero
in cruce alius carne s̄ nō aure: q̄ subito credit.

cetero qui ex aduerso stabat. L. quod

a s̄ hec em̄ ratio erat sue credulitatis

factum fuerat. R. quia sic clamans ex-

a s̄ laudem christi reddidit.

pirasset: glorificauit deum dicens. R.

a s̄ In quo factus est gloriosus confessor iste centurio: sed
quidā dicit nō solum confessor: sed etiam roboratus in fide
de martyrum suscepit.

Uere hic homo filius dei iustus erat.

Iesus lancea perforatus. Ad. att. bei
XXVII. Marci. XV. Lucę. XXIII. Joan-
nis. XIX.

Centu-

a s̄ ille fuit mil-
sus cū centū ar-
matib⁹: qui cum

tot signa viderunt in morte
christi: confessi sunt verita-
tem diuinitatis

riō. Ad. autē et qui

cū eo erant custo-

dientes iesum: vi-

a s̄ visis miraculis et intelli-
gentibus timorē mouit: et
ad glorificandū deum com-
pelliit. b s̄ p̄pter tantū nec

fas p̄peratū in occasione christi domini

so terremotus: et his quę fiebāt timuerūt

a s̄ publice oibus astāntib⁹ et audientibus. b s̄ hoc ē signū
nec: q̄d p̄miserit genuini viperarū de celo. vñ: q̄ in cruce
neris filii hoīs: tūc cognosceris quia ego sum.

valde dicētes: Uere filius dei erat iste.

a s̄ multi em̄ varijs intencionib⁹ venerūt ad illud spectaculū
lū iusti: sic mō iusti spectaculū sunt oīm. vñ: q̄ spectaculū
facti sum⁹ mūdo angelis et hoīb⁹: talq̄ em̄ christo affuerūt
ad p̄sequendū: aliq̄ ad patiendū: etiā angelus affuit
oratione ad consolandū et confortandū.

Et oīs turbā eorū qui simul aderant

spectaculū istud: et videbāt quę fiebāt.